

PORTIMO, o.p.s.
DROBNÉHO 301
NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ
592 31

Manuál pro ředitele, metodiky prevence a výchovné poradce

(pro realizaci programů všeobecné primární prevence)

KONTAKTY:

Telefon: 731 117 425

E-mail: centrum.prevence@portimo.cz

<http://www.portimo.cz>

BANKOVNÍ SPOJENÍ:

KB Žďár nad Sázavou

č. ú. 27 – 1297380247/0100

IČ:

45659028

1	Úvod	4
2	Komu je Manuál určen?	4
3	Praktické informace.....	4
4	Témata preventivních programů pro I. stupeň ZŠ, stručná anotace.....	5
	<i>Ve zdravém těle, zdravý duch</i>	5
	<i>Jako ty! - doporučujeme pro 1. - 3. třídu</i>	5
	<i>Co máme společného? - doporučujeme pro 1. - 3. třídu</i>	5
	<i>Nedej se! - doporučujeme pro 2. - 5. třídu</i>	6
	<i>Léňa s Jěňou sami doma - doporučujeme pro 3.- 5. třídu</i>	6
	<i>Zdravá třída - doporučujeme pro 3. - 5. třídy</i>	6
	<i>Čeho je moc, toho je příliš! – cigarety, alkohol - doporučujeme pro 4., 5. třídy</i>	6
	<i>Čeho je moc, toho je příliš! - internet - doporučujeme pro 4., 5. třídy</i>	6
	<i>Kdo je jinej, není divnej! - doporučujeme pro 5., 6. třídy</i>	6
	<i>Kyberbezpečí - doporučujeme pro 5., 6. třídy</i>	6
5	Témata preventivních programů pro II. stupeň ZŠ, stručná anotace a možnosti volby	7
	<i>Kdo je jinej, není divnej! – doporučujeme pro 6. třídu</i>	7
	<i>Já jsem já – ale kdo to vlastně je? – doporučujeme pro 6. třídu</i>	7
	<i>Někoho chci následovat a někoho musím poslouchat. – doporučujeme pro 7. třídu</i>	7
	<i>Láska, sex a něžnosti – doporučujeme pro 7. třídu</i>	7
	<i>Drogy kolem nás - doporučujeme pro 7. a 8. třídu</i>	8
	<i>Kdy je sex (ne)bezpečný? – doporučujeme pro 8. třídu</i>	8
	<i>Mám co říct!!! – doporučujeme pro 8. a 9. třídu</i>	8
	<i>Já, ty, on, ona, ono – doporučujeme pro 8. a 9. třídu</i>	8
	<i>Nejsem divnej, když jsem jinej. – doporučujeme pro 9. třídu</i>	8
	<i>Zdravíčko, sousede! – doporučujeme pro 9. třídu</i>	9
6	Témata preventivních programů pro SŠ, stručná anotace a možnosti volby	9
	<i>Drogy bez nás – doporučujeme pro 1. ročník</i>	9
	<i>Často vám někdo říká, co máte a nemáte dělat? – doporučujeme pro 1. ročník</i>	9
	<i>Zdravíčko, sousede! – doporučujeme pro 1. ročník</i>	10
	<i>Pozor, manipulace! – doporučujeme pro 1. ročník</i>	10
7	Fáze realizace programu	10
8	Volba programu.....	11
9	Míra zapojení třídního učitele na programu	11
10	Realizace programu ve škole	12

11	Zápis z programu	12
12	Stížnosti	13
12.1	Způsob podání stížnosti.....	13
12.2	Evidence stížnosti	14
12.3	Postup řešení stížnosti.....	14
12.4	Možnost odvolání	15
13	Havarijní, nouzové situace a mimořádné události	15
13.1	Nepřítomnost lektora/ů programů primární prevence.....	15
13.2	Krizové situace.....	15
13.2.1	Agresivní žák (verbální i fyzická agresivita)	15
13.2.2	Ozbrojený žák	16
13.2.3	Žák se sebevražednými sklony, nebo v pozorovatelné depresi	16
13.2.4	Náhlé zdravotní potíže žáka	16
13.2.5	Žák pod vlivem OPL (omamné a psychotropní látky).....	17
13.2.6	Krádeže a poškození majetku	17
13.3	Mimořádné situace	17
13.3.1	Nespolupracující žák.....	17
13.3.2	Žák odmítán třídním kolektivem	17
13.4	Havarijní situace	17
14	Další materiály.....	18

1 Úvod

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli, přicházíme do Vaší školy s programem primární prevence. Nyní máte v ruce malý sborník informací, které byste měl/a vědět ještě předtím, než samotný program proběhne. Máte-li nějaké otázky či požadavky, můžete se na nás kdykoli obrátit. Přejeme Vám radost z práce, kterou vykonáváte, protože jsme si vědomi její náročnosti. Zároveň Vám chceme poděkovat za úsilí, které práci s dětmi věnujete.

Tým lektorů CéPěčka

2 Komu je Manuál určen?

Manuál je v této verzi určen řediteli školy, metodikovi prevence a výchovnému poradci. Třídní učitelé, popř. učitelé účastníci se programem, dostanou materiál ve zkrácené podobě.

3 Praktické informace

- Program trvá 3 vyučovací hodiny a respektuje školní harmonogram. To znamená, že se zazvoněním program začíná a končí. Respektujeme také program přestávek (pokud není domluveno jinak).
- Lektori jsou vždy 2 a do školy přijdou nejpozději 10 minut před začátkem programu. V tomto čase probíhá rozhovor s třídním učitelem, jehož obsahem jsou informace o skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh programu (nově příchozí žák, významný úspěch žáka/žáků, problémové situace ve třídě apod.). Třídní učitel dostane zásadní informace o programu.
- Třídní učitel vyplňuje třídní dotazník a zasílá ho lektorům elektronickou cestou týden před plánovanou realizací programu (jinak dle potřeby informuje lektory o dění v kolektivu, které je zásadní pro PPP).
- Třídní učitel nemusí být během přestávek ve třídě, pokud není domluveno jinak. Přestávky jsou důležité nejen k tomu, aby si žáci odpočinuli, ale také pro neformální kontakt lektorů se žáky. Lektori tráví přestávku ve třídě nebo jejím blízkém okolí.
- Na konci programu vyplňuje učitel Dotazník pro učitele. Po programu se věnuje rozhovoru s lektory (max. 10 minut), kdy se reflektuje program, předávají se poznatky a postřehy z programu.
- Čas a termíny programů jsou stanoveny dle dohody, v zásadě by se programy neměly realizovat např. v předvánočním období nebo na úplný závěr školního roku. Programy se konají v dopoledních hodinách, zpravidla druhou, třetí, čtvrtou vyučovací hodinu.

- Do programu by neměla zasahovat jiná akce školy, kvůli které chybí větší počet žáků (i třeba na jednu vyučovací hodinu). Zároveň by větší počet žáků neměl odcházet v průběhu programu, např. poslední vyučovací hodiny.
- Je vhodné informovat žáky o programu (termín, název), případně o jiných skutečnostech, které souvisejí s programem.

4 Témata preventivních programů pro I. stupeň ZŠ, stručná anotace

Program má dlouhodobý charakter a je založen na práci s třídním kolektivem ve spolupráci s třídním učitelem, případně dalšími pedagogy školy (školním metodikem prevence).

Ve zdravém těle, zdravý duch – doporučujeme pro 1. a 2. třídu

Jedná se o nové téma, které je zaměřené na zdravý životní styl dětí, **smysluplné využití volného času, zmapování postojů dětí vůči rizikovým jevům**. Program mapuje základní hygienické návyky dětí. Jedná se o specifickou prevenci nebezpečí nejen virtuálních drog, šikany, kyberšikany a netolismu.

Jako ty! – doporučujeme pro 1. - 3. třídu

Tématem programu je přátelství, spolupráce a vzájemná pomoc. **Poskytuje specifickou prevenci v oblasti rizikových jevů rasismu a šikany**. Společně s žáky odhalujeme příběh S. Gemmela Jako ty! Program reflektuje předsudky ve vnímání druhých. Je zaměřen na posilování pozitivní zpětné vazby. Motivuje děti k přijetí i poskytování pomoci. Je možno ho využít jako aktivitu k průřezovému tématu RVP Multikulturní výchova.

Vesnická a městská myš – doporučujeme pro 1. - 3. třídu

Program je zaměřen na budování zdravého životního stylu a **specifickou prevenci nebezpečí virtuálních drog**. Na konceptu příběhu knihy Kašmira Huseinoviče Vesnická a městská myš je vystavěn interaktivní program obsahující prvky pohybové i diskusní, hru v roli, práci s jednotlivcem i nutnou třídní spolupráci.

Co máme společného? – doporučujeme pro 1. - 3. třídu

Tématem programu je vzájemné poznávání se, kamarádství, spolupráce a začlenění do kolektivu. **Poskytuje specifickou prevenci v oblasti rizikových jevů diskriminace, ostrakizace a šikany**. Zážitkový program všeobecné prevence, který se zaměřuje na pozitivní vazby ve třídě. Cílem je vzájemné poznávání se, budování a upevňování pozitivních – kamarádkých vztahů v třídním kolektivu, podpora komunikace a spolupráce mezi spolužáky. Děti si při programu vyzkouší skupinovou i kolektivní spolupráci, umění vzájemné komunikace a sebe prezentace.

Jiný svět – doporučujeme pro 3. a 4. třídu

Program zaměřený na **specifickou prevenci rasismu a xenofobie**. Na pomyslné cestě kolem světa se žáci seznámí s různorodostí života obyvatel Země (Ize využít pro průřezové téma Multikulturní výchova). Program se dotýká oblasti rozdílů v chování, v komunikaci, v každodenním životě, což vede k upozornění na interkulturní rozdíly.

Nedej se! – doporučujeme pro 2. - 5. třídu

Interaktivní zážitkový program poskytuje specifickou prevenci šikany. Zvyšování zdravého sebevědomí, zvládnání úzkosti a stresu. Během programu si účastníci v modelových situacích vyzkouší obranné strategie pro případ napadení agresorem v jednotlivých fázích vývoje šikany. Součástí programu je informační servis s nabídkou následné péče.

Léňa s Jéňou sami doma – doporučujeme pro 3.- 5. třídu

Program lze využít pro **prevenci dětské kriminality (drobné krádeže, vandalismus)**. Zaměřením na základy peněžní, cenové a rozpočtové gramotnosti vede k uvědomění si hodnoty věcí a vytváření hodnotových postojů k věcem druhých lidí. Doprovodný příběh je volně inspirován knihou Ilony Borské.

Zdravá třída – doporučujeme pro 3. - 5. třídy

Imaginativní program zaměřený na specifickou prevenci šikany a záškoláctví. Důraz je kladen na rozvoj spolupráce v třídním kolektivu, budování zdravého klimatu třídy, společnou tvorbu, komunikaci v malých skupinách.

Čeho je moc, toho je příliš! – cigarety, alkohol – doporučujeme pro 4., 5. třídy

Společné definování pojmu závislost. **Program se týká prevence zneužívání společensky tolerovaných návykových látek (tabák, alkohol).** Posílení vlastního sebevědomí, zdravý životní styl. Nácvik odmítnutí návykové látky.

Čeho je moc, toho je příliš! – internet – doporučujeme pro 4., 5. třídy

Program se týká virtuální reality. Na základě zážitku si žáci uvědomí nebezpečí otevřeného prostoru virtuálního světa internetu. **Jedná se o specificky zacílenou prevenci netolismu a kyberšikany** s možností dospět k uvědomění si podoby bezpečného pohybu po (nejen) sociálních sítích.

Kryšpín, špína, špindíra – doporučujeme pro 4., 5. třídy

Program specificky zaměřený na primární prevenci šikany. Klade si za cíl posílení třídních vazeb a spolupráce. Žáci se dozvědí základní informace o projevech šikany mezi vrstevníky. Mají možnost uvědomit si rozdíl mezi škádlením a šikanou. Dozví se, jaké jsou možnosti obrany a pomoci. Programem provází příběh na motiv knihy – Útěk Kryšpína N. od spisovatelky Ivony Březinové.

Kdo je jinej, není divnej! - doporučujeme pro 5., 6. třídy

Program je zaměřený na uvědomění si jinakosti lidí ve světě kolem nás. **Z hlediska specifické prevence zacílený na prevenci diskriminace, xenofobie, rasismu.** Program se zabývá sociální nerovností mezi lidmi, nabízí pohled na různé situace, kde se sociální nerovnost projevuje, dotýká se tématu předsudků. Tento program je vhodný také k seznámení s problematikou inkluze ve školách.

Kyberbezpečí – doporučujeme pro 5., 6. třídy

Záměrem tohoto programu je předání informací o zásadách bezpečného chování na internetu, v rámci sociálních sítí, chatu a jiných veřejných komunikačních prostředků. Cílem bloku je uvědomit si rizika virtuální komunikace a umět se bránit případnému virtuálnímu (reálnému) nátlaku. **Program je specifickou prevencí v oblasti prevence netolismu a kyberšikany.**

5 Témata preventivních programů pro II. stupeň ZŠ, stručná anotace a možnosti volby

Program má dlouhodobý charakter a je založen na práci s třídním kolektivem ve spolupráci s třídním učitelem, případně dalšími pedagogy školy (školním metodikem prevence).

Jak přežít, když se často bojím? – doporučujeme pro 6. třídu

Nový program zaměřený na problematiku nejistoty, obav, podceňování a nedůvěry v sám sebe. Interaktivní, zážitkový program na podporu zdravého sebevědomí a sebeúcty. **Z hlediska specifické primární prevence se program zaměří na prevenci rasismu, diskriminace, intolerance a šikany.** Naučí žáky, jak efektivně komunikovat a umět si říct o pomoc.

Kdo je jinej, není divnej! – doporučujeme pro 6. třídu

Program je zaměřený na uvědomění si jinakosti lidí ve světě kolem nás. **Z hlediska specifické prevence zacílený na prevenci diskriminace, xenofobie, rasismu.** Program se zabývá sociální nerovností mezi lidmi, nabízí pohled na různé situace, kde se sociální nerovnost projevuje, dotýká se tématu předsudků. Tento program je vhodný také k seznámení s problematikou inkluze ve školách.

Kyberbezpečí – doporučujeme pro 6. třídu

Záměrem tohoto programu je předání informací o zásadách bezpečného chování na internetu, v rámci sociálních sítí, chatu a jiných veřejných komunikačních prostředků. Cílem bloku je uvědomit si rizika virtuální komunikace a umět se bránit případnému virtuálnímu (reálnému) nátlaku. **Program je specifickou prevencí v oblasti prevence netolismu, kyberšikany a závislostního chování.**

Já jsem já – ale kdo to vlastně je? – doporučujeme pro 6. třídu

Program je zaměřen na prohloubení sebepoznání a budování zdravého sebepojetí. Tím se řadí do programů specificky zacílených na prevenci šikany a intolerance. Během programu si žáci zkouší pojmenovávat lidské vlastnosti, pátrají po tom, co vytváří identitu člověka, a hledají své silné stránky, schopnosti a dovednosti, o které se mohou opřít. Program je vhodný pro třídu, která je schopná pracovat s tématem do hloubky, diskutovat.

Někoho chci následovat, někoho musím poslouchat. – doporučujeme pro 7. třídu

Program se snaží zpřítomnit u žáků důvody nutnosti respektovat druhé, ctít autoritu danou sociální rolí, nacházet v okolí skutečné autority hodné následování. **Z hlediska specifické primární prevence je zacílen na prevenci agrese, intolerance, záškoláctví a extremismu.** Zároveň upozorňuje na nebezpečí vytváření umělých autorit, na nebezpečí ztráty sebeúcty. Použité techniky směřují k umění odmítat, k uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince s právy i povinnostmi a schopnosti přijmout zodpovědnost.

Láska, sex a něžnosti – doporučujeme pro 7. třídu

Program je zaměřen na vztahy partnerské i sexuální. **Z hlediska specifického zacílení je zaměřen na rizikové sexuální chování a předcházení intoleranci.** Cílem je uvědomit si vlastní hranice a práva ve vztahu. Blok se orientuje na mezilidské vztahy,

vztahovou komunikaci, respektování sebe sama i druhých. Program obsahuje techniky na odbourávání nekonstruktivních komunikačních vzorců mezi chlapci a dívkami.

Drogy kolem nás – doporučujeme pro 7. a 8. třídu

Program je zaměřený na specifickou prevenci užívání návykových látek. Akcentuje především společensky tolerovaný alkohol a tabák. Cílem je zmapování povědomí žáků o drogové problematice, předání základních informací o drogách a ujasnění si svého vztahu ke kouření a alkoholu. Následně lektori pracují s postoji účastníků a podporují je ve zdravém přístupu ke svému tělu, v jejich samostatném rozhodování a ve schopnosti odmítnout nabízené návykové látky. Důležitým tématem tohoto bloku je uvědomění si, co naše zdraví ohrožuje a poškozuje.

Kdy je sex (ne)bezpečný? – doporučujeme pro 8. třídu

Cílem programu je vyvolat diskuzi žáků o bezpečnosti, resp. nebezpečnosti sexu a uvědomit si rizika spojená s touto tematikou. Zároveň jde o hledání cest, jak se rizikům vyhnout. Kvalitní a otevřená komunikace jako základ fungujícího vztahu. Poprvé – kdy, jak, s kým? – realita versus legislativa. Nezbytnou součástí je i informační servis.

Mám co říct!!! – doporučujeme pro 8. a 9. třídu

Program vede k reflexi vztahu komunikace a sebe prezentace. **Z hlediska specifické primární prevence je program zaměřený na předcházení negativním komunikačním návykům a uvědomění si správného využití efektivní komunikace, čímž preventivně ošetřuje intoleranci.** Díky informačnímu servisu se žáci seznámí s komunikací verbální, neverbální a komunikací činem. Získají základní povědomí o posturologii a proxemice. Program je svou skladbou zaměřen na specifickou prevenci šikany a agrese. Cílem programu je rozšíření komunikačních dovedností u žáků a uvědomění si používaných komunikačních vzorců.

Já, ty, on, ona, ono – doporučujeme pro 8. a 9. třídu

Program zaměřený na rozdílnost ženského a mužského principu v prožívání, jednání, chování, verbálním vyjadřování. Úryvky vychází z knihy Marka Twaina – Dopisy z planety Země. Cílem je pojmenovat základní očekávání vůči druhému pohlaví a zhodnotit realističnost těchto očekávání. **Program je zaměřený na specifickou prevenci rizikového sexuálního chování**

Lapení v síti – doporučujeme pro 8. a 9. třídu

Program je specificky zaměřený na prevenci rizika netolismu, kyberšikany a porušování zákonů na internetu. Cílem je poukázat na snadnost porušení zákona na internetu. Odpovíme si na otázky: Co je na síti dovolené? Které věci jsou zakázané či trestné? Program je dále zaměřený na sociální sítě, hoaxy, kybergrooming, sexting a zabezpečení uživatelských účtů.

Bez práce není legrace – doporučujeme pro 8. a 9. třídu

Program je zaměřený na **prevenci kriminality a dluhovou problematiku.** Aktivita jsou zaměřeny na rozpočtovou gramotnost, rozhodování žáků a kritické myšlení. Cílem programu je seznámit žáky s finanční problematikou domácnosti, uzavírání smluvních vztahů a problematiku bankovnictví. Preventivně působí v oblasti zadlužování a kriminálního jednání.

Nejsem divnej, když jsem jinej. – doporučujeme pro 9. třídu

Program z oblasti tolerance a diskriminace soustředí se na intrapersonální vnímání. **Z hlediska specifické prevence se soustředí na prevenci poruch příjmu potravy,**

užívání návykových látek, rizikového sexuálního chování, sebepoškozování a netolismu. Aktivita slouží k utváření vědomí vlastní identity a rozvíjení realistického sebepoznání, k akceptování vlastní osobnosti.

Zdravíčko, sousede! – doporučujeme pro 9. třídu

Program zkoumá problematiku tolerance, respektu a přijetí v rámci běžných mezilidských vztahů. **Je specifickou prevencí rasismu, xenofobie a intolerance.** Cílem je vyvolat v žácích otázky: Jakou míru tolerance mám vůči sobě a jakou vůči ostatním? Kde a jak vzniká nesnášenlivost mezi lidmi? Jaký model soužití s druhými je pro mě ideální? Jak vnímám lidi, kteří se něčím odlišují? Pojem respekt nabývá pro účastníky programu konkrétní obsah.

Drogy bez nás – doporučujeme pro 9. třídu

Program specifické primární prevence zaměřený na užívání návykových látek. Orientuje se na vymezení hranic experimentování, užívání a nadužívání drog. **Cílem je uvědomit si, že nebezpečí závislosti může být blízko nás. Žáci si mohou ujasnit svůj žebříček hodnot, svůj postoj k jednotlivým drogám.** Na problematiku se nahlíží interaktivním způsobem, pomocí zážitkové pedagogiky mají žáci možnost uvědomit si rizika jednání vedoucích k závislostem.

6 Témata preventivních programů pro SŠ, stručná anotace a možnosti volby

Program má dlouhodobý charakter a je založen na práci s třídním kolektivem ve spolupráci s třídním učitelem, případně dalšími pedagogy školy (školní metodik prevence).

Lapení v síti – doporučujeme pro 1. ročník

Program je specificky zaměřený na prevenci rizika netolismu, kyberšikany a porušování zákonů na internetu. Cílem je poukázat na snadnost porušení zákona na internetu. Odpovíme si na otázky: Co je na síti dovolené? Které věci jsou zakázané či trestné? Program je dále zaměřený na sociální sítě, hoaxy, kybergrooming, sexting a zabezpečení uživatelských účtů.

Drogy bez nás – doporučujeme pro 1. ročník

Program specifické primární prevence zaměřený na užívání návykových látek. Orientuje se na vymezení hranic experimentování, užívání a nadužívání drog. **Cílem je uvědomit si, že nebezpečí závislosti může být blízko nás. Žáci si mohou ujasnit svůj žebříček hodnot, svůj postoj k jednotlivým drogám.** Na problematiku se nahlíží interaktivním způsobem, pomocí zážitkové pedagogiky mají žáci možnost uvědomit si rizika jednání vedoucích k závislostem.

Často vám někdo říká, co máte a nemáte dělat? – doporučujeme pro 1. ročník

Z hlediska specifické primární prevence je program zaměřený na prevenci agresivity, šikany a dalších forem násilného chování. Účastníci pojmenovávají pravidla a normy, které v jejich okolí platí, hledají jejich pozitiva a negativa, zkoumají, kdo tyto pravidla a normy formuluje. Studenti se zabývají tím, zda jsou pravidla změnitelná a jak je měnit konstruktivně, aniž bych poškozoval práva ostatních lidí. Cílem programu je podpořit zdravý, odpovědný, a přitom pružný vztah k normám a pravidlům.

Zdravíčko, susede! – doporučujeme pro 1. ročník

Program zkoumá problematiku tolerance, respektu a přijetí v rámci běžných mezilidských vztahů. **Je specifickou prevencí rasismu, xenofobie a intolerance.** Cílem je vyvolat v žácích otázky: Jakou míru tolerance mám vůči sobě a jakou vůči ostatním? Kde a jak vzniká nesnášenlivost mezi lidmi? Jaký model soužití s druhými je pro mě ideální? Jak vnímám lidi, kteří se něčím odlišují? Pojem respekt nabývá pro účastníky programu konkrétní obsah.

Pozor, manipulace! – doporučujeme pro 1. ročník

Informačně zážitkový program poskytuje specifickou primární prevenci v oblasti negativního působení sekt. Účastníci programu získají základní informace nejen o celosvětově rozšířených sektách, ale i o městských subkulturách. Seznámí se s riziky a praktikami těchto skupin. V rolových hrách a modelových situacích si vyzkouší možnosti autonomní a vnější pomoci.

Jsem mladý/mladá, krásný/krásná, žádoucí – doporučujeme pro 1. ročník

Program upozorňuje na konkrétní rozpory mezi realitou a virtuální realitou. Poukazuje na rizika pornomateriálu, zabývá se i filmovým uměním. **Z hlediska specifické prevence je program zaměřený na prevenci homofobie, rizikového sexuálního chování a kybersexu.** Cílem programu je nabourat některé mýty tradované v oblasti sexu mezi dospívajícími.

7 Fáze realizace programu

Přípravná fáze

- mapování zkušeností tříd, potřeb regionu, lokality
- analýza regionálních a národních preventivních strategií, rámcových vzdělávacích programů
- tvorba koncepce nabídky pro jednotlivé stupně (třídy – dle požadavků školy)
- metodická příprava jednotlivých programů, vč. výroby a zakoupení pomůcek
- pilotní ověření jednotlivých programů
- komunikace se školami

Realizační fáze

- na základě údajů z dotazníku od třídního učitele probíhá korekce programu pro konkrétní třídu
- rozhovor s třídním učitelem před programem
- vlastní realizace programu
- získání zpětné vazby od žáků a učitele (dotazník, rozhovor)
- interní reflexe programu lektory
- zpracování a následné předání zápisu z programu (k založení tř. učiteli, metodikovi prevence, řediteli škol)

Fáze evaluace

- reflexe efektivity programu (zpětnovazební dotazníky, osobní postřehy, vzájemná zpětná vazba v lektorské dvojici)

- srovnání efektivity programu na základě realizace v různých třídách
- zpětnovazební rozhovory s metodiky prevence, výchovnými poradci, řediteli
- na základě výše uvedeného probíhá revize preventivních programů
- evaluační schůzka na konci školního roku (zmapování spokojenosti s PPP, evaluace, slovní hodnocení spolupráce, reakce na požadavky a postřehy od škol)

8 Volba programu

Při volbě tématu a počtu programů pro daný školní rok vychází třídní učitel z aktuálních potřeb své třídy. Každý program v nabídce je připraven ve tříhodinové verzi. Tříhodinová verze poskytuje možnost hlubšího ponoru do problematiky, silnějšího prožitku jednotlivých aktivit a dává větší prostor k individuálnímu projevu účastníků. V ideálním případě jsou pro třídu zvolena dvě témata programů, tak se docílí dlouhodobosti a návaznosti práce se třídou, což vyžaduje Kraj Vysočina, který tyto programy podporuje.

9 Míra zapojení třídního učitele na programu

Kromě volby tématu si třídní učitel může volit i míru zapojení do programu.

Pasivní pozorovatel:

- je přítomen ve třídě
- může sedět mimo kruh účastníků
- nezúčastňuje se jednotlivých aktivit
- pozoruje dění na programu
- vypracovává „Dotazník pro učitele“.

Aktivní účast třídního učitele znamená:

- přítomnost na programu po celou dobu jeho trvání (mimo přestávek)
- přímá účast na tematickém dění, s možností volit míru zapojení dle svých osobnostních i profesionálních dispozic (zachováno vykáání, prostor pro bližší poznání se s žáky)
- oblasti zapojení učitele do programu:
 - vyjádření názoru k probíranému tématu, vyjádření pocitu, vyjádření formou jednoduché výtvarné techniky,
 - nekomplikovaný haptický kontakt se žáky (chycení za ruku, držení za ramena, podání ruky atd.),
 - řízený pohyb v prostoru (přesedávání, jednoduché pohybové hry),
 - specifická role – např. pozorovatel, zapisovatel apod.
- zpracování dotazníku pro učitele

Ze zkušenosti doporučujeme zvolit roli aktivního účastníka, neboť přináší následující výhody:

- možnost vidět žáky v neformálních situacích
- poskytnutí prostoru pro společné zážitky učitele a žáků

- vytvoření prostoru pro reflexi chování žáků
- bezpečné sdílení potřeb a pocitů

10 Realizace programu ve škole

Lektoři vyhledají třídního učitele na kontaktním místě uvedeném v Třídním dotazníku a vedou s ním rozhovor. Po příchodu do třídy požádají žáky o úpravu třídy. Vše by mělo proběhnout tak, aby se zazvoněním mohl program začít. Lektoři nenesou odpovědnost za pozdní příchod dětí ani třídního učitele či jeho zástupce.

Lektoři respektují přestávky (pokud není domluveno jinak), nejsou však pasivní. Je to čas pro neformální kontakt se žáky.

Organizační struktura programu:

1. Úvod, představení Centra prevence – CéPěčka a lektorů, vymezení pravidel na programu.
2. Techniky zaměřené k navození atmosféry a naladění na téma programu.
3. Blok technik, jejichž průběh a reflexe přímo naplňují anotované cíle programu.
4. Reflexe zaměřená k uvědomění si proběhlého programu, k vytvoření či posunu vlastního názoru vůči zpracovávanému tématu.
5. Vyplnění zpětné vazby žáky a přítomným učitelem, předání informačních materiálů (případně výstupů vzniklých přímo při programu).

Metody a přístupy používané na programech:

- Zážitková pedagogika
- Brainstorming
- Reflexe
- Psychomotorický trénink
- Rolové hry
- Hry s pravidly
- Dramatická výchova
- Tvůrčí psaní
- Techniky na posílení pozitivních vazeb v kolektivu
- Techniky na nácvik sociálních dovedností

Veškeré použité metody a techniky se opírají o otevřenou komunikaci mezi žáky, lektory a třídním učitelem.

Program je certifikován Národním ústavem pro vzdělávání.

11 Zápis z programu

Zápis je výstupem z každého programu a je možné z něj čerpat podněty pro další práci s kolektivem. **Upozornění: Zápis není určen pro žáky, nahlížet do něj může pouze ředitel školy, výchovný poradce, metodik prevence a třídní učitel dané třídy.**

Obsahuje následující:

- Počet žáků – je to celkový počet žáků, kteří jsou zapsáni v třídní knize.
- Chybělo – je to počet žáků, kteří v daný den chyběli v celém průběhu programu.

- Seznam aktivit/technik – je to soupis všech technik, které lektoři ve třídě realizovali s jejich metodickým zdůvodněním. Zvoleno dle tématu programu.
- Postřehy z programu – lektoři popisují stručně průběh programu. Snaží se zde především vystihnout pozitivní stránky chování a projevy dětí, případně popsat situace, které při programu nastaly a reakce na ně.
- Konzultace se žáky a pedagogy – jedná se o počet všech konzultací a seznam jejich témat.
- Vyhodnocení dotazníku, anonymní dotazy – zapisují se zde všechna tvrzení žáků a výsledky z dotazníků, anonymní dotazy.
- Poznámky a doporučení – místo pro reflexi témat, která se na programu objevila, a s klíčovým tématem souvisí nepřímo. Případně slouží pro doporučení další práce se třídou vzhledem k otázkám primární prevence.
- Zapsal – jméno lektora, který se na programu podílel a zpracoval zápis, a datum zpracování.
- Převzal – podpis pracovníka školy na kopii zápisu.

12 Stížnosti

Každý uživatel služby nebo zájemce o službu (dále jen „stěžovatel“) má právo podávat stížnosti na kvalitu a způsob poskytování služby, chování a jednání lektorů Centra Prevence – CéPéčko. Informace o možnosti a následném způsobu vyřizování stížností jsou všem zájemcům, uživatelům služby, případně jejich blízkým osobám k dispozici ve škole (třídní učitel, ředitel, kontaktní pracovník ve škole), v zařízení Centra prevence – CéPéčko (schránka stížností, koordinátor programů PP, vedoucí služby, ředitel organizace). Stížnosti jsou brány jako podněty pro zlepšení kvality poskytované služby, jsou posuzovány nestranně a nezáujatě.

Stížnost je vyjádření nespokojenosti s kvalitou a způsobem poskytování služby.

Uživatelé nebo zájemci o službu mají právo být při podání a vyřizování stížnosti zastoupeni jinou osobou (např. rodičem, kamarádem) či nezávislou institucí (např. občanskou poradnou, školou).

12.1 Způsob podání stížnosti

- 1) Ústně i písemně pracovníkům školy (třídní učitel, ředitel, výchovný poradce, metodik prevence). Stížnosti podané pracovníkům školy se předávají koordinátorovi programů Primární prevence k vyřízení (stejně jako se odpověď předává stěžovateli přes pracovníky škol).
- 2) Ústně i písemně pracovníkům organizace (lektoři a koordinátor programů, vedoucí služby, ředitel organizace).

Jako anonymní stížnosti jsou posuzovány stížnosti, které jsou podány:

- poštou, kdy není uvedena doručovací adresa na stěžovatele

12.2 Evidence stížnosti

Každá stížnost je evidována v Knize stížností.

Zápis do Knihy stížností provádí pracovník, kterému byla stížnost předána. V případě podání ústní stížnosti provede pracovník zápis o jejím obsahu a předloží jej stěžovateli k podpisu (podpis se nevyžaduje u osob, které neumějí číst a psát). V případě písemné stížnosti je text stížnosti přiložen do Knihy stížností.

K zajištění diskrétnosti stížností zapsaných v Knize stížností je každý zápis uveden na nový list.

Pracovník vždy informuje vedoucího služby o převzetí stížnosti. Kniha stížností je uložena v kanceláři vedoucího služby v uzamykatelné skříni. Právo nahlížet do Knihy stížností mají pracovníci služby Centra prevence – CéPéčka, ředitel Portimo,o.p.s., předsedkyně Rady Portimo,o.p.s.. Za Knihu stížností je zodpovědný vedoucí služby.

Záznam stížnosti v Knize stížností obsahuje:

- a) Pořadové číslo stížnosti
- b) Datum a čas přijetí stížnosti
- c) Způsob podání stížnosti
- d) V případě ústní stížnosti popis stížnosti s výroky stěžovatele
- e) V případě písemného podání stížnosti přiložení stížnosti do Knihy stížností
- f) Jméno pracovníka, který stížnost převzal
- g) Jméno (popř. podpis) stěžovatele v případě ústní stížnosti
- h) Kontakt na stěžovatele v případě neanonymní stížnosti, pokud ho pracovníkovi poskytne
- i) Forma předání písemného vyjádření ke stížnosti

Po vyřízení stížnosti je v Knize stížností uvedeno:

- j) Písemné vyjádření ke stížnosti
- k) Datum odeslání nebo předání písemného vyjádření ke stížnosti

12.3 Postup řešení stížnosti

Za řešení stížnosti odpovídá vedoucí služby. Podle povahy stížnosti se projednání mohou účastnit i další pracovníci Centra prevence – CéPéčka. V případě, že se stížnost týká postupu vedoucího služby, řeší ji ředitel Portimo,o.p.s.. V případě, že se stížnost týká postupu ředitele Portimo,o.p.s., řeší ji Rada Portimo,o.p.s..

Všechny přijaté stížnosti jsou řešeny písemně bez zbytečných odkladů, lhůta pro vyřízení stížnosti je 28 kalendářních dnů od data přijetí stížnosti. Pokud se jedná o zvlášť složitou stížnost, může být lhůta pro vyřízení stížnosti prodloužena o dalších 28 kalendářních dnů. Stěžovatel je o této skutečnosti písemně informován.

Písemné vyjádření k anonymní stížnosti je vyvěšeno na webových stránkách www.portimo.cz. V případě, že jde o anonymní stížnost žáka, je vyjádření vyvěšeno na nástěnce ve třídě.

Pokud je stížnost podána osobně, pracovník, který stížnost přebírá, se se stěžovatelem domluví, jakou formou má být písemné vyjádření ke stížnosti předáno:

- a) osobní předání písemného vyjádření ke stížnosti v prostorách zařízení
- b) zaslání písemného vyjádření ke stížnosti na uvedenou doručovací adresu

Písemné vyjádření ke stížnosti, která je podána písemně na adresu služby, je zasláno na doručovací adresu, kterou stěžovatel uvedl.

12.4 Možnost odvolání

Stěžovatel se proti vyjádření k jeho stížnosti může odvolat do 10 dnů od doby, kdy mu bylo vyjádření doručeno. Postup při podávání odvolání je stejný jako při podávání stížnosti. V případě, že se odvolání týká postupu vedoucího služby, řeší jej ředitel Portimo,o.p.s.. V případě, že se odvolání týká postupu ředitele Portimo,o.p.s., řeší jej Rada Portimo,o.p.s..

Stěžovatel má možnost využít odvolání k nezávislé instituci, např. ombudsman (kancelář veřejného ochránce práv), Český helsinský výbor.

13 Havarijní, nouzové situace a mimořádné události

13.1 Nepřítomnost lektora/ů programů primární prevence

V případě, že není možné zajistit zástup za nepřítomného lektora, koordinátor programů informuje kontaktní osobu ve škole, kde se měl program primární prevence uskutečnit, a sjedná nejbližší možný náhradní termín programu.

Pracovníci zařízení se snaží těmito situacím předcházet plánováním jednotlivých aktivit.

13.2 Krizové situace

Dochází k jakémukoliv závažnému ohrožení života, zdraví a bezpečí žáků, učitelů či pracovníků zařízení.

- agresivní žák
- ozbrojený žák
- uživatel se sebevražednými sklony nebo v pozorovatelné depresi
- náhlé zdravotní potíže (zvracení, mdloby, úraz, epileptický záchvat, bezvědomí atd.)
- uživatel pod vlivem OPL (omamné a psychotropní látky)
- krádeže a poškození majetku

13.2.1 Agresivní žák (verbální i fyzická agresivita)

Lektor upozorní žáka, že jeho chování porušuje bezpečí a zdraví ostatních žáků, požádá ho, aby své chování změnil.

Lektor zajistí bezpečí ostatních žáků (verbálně nebo fyzicky).

Lektor učiní všechna preventivní opatření k tomu, aby se žákovo chování neopakovalo (krátký rozhovor mimo třídní kolektiv, názor agresora na vzniklou situaci, zjištění aktuálních potřeb agresora).

Lektor má tyto možnosti:

- předá žáka pracovníkům školy

- agresor se vrátí zpět do třídy za podmínek, které s ním lektor vyjedná před návratem do třídy
- druhý lektor pracuje s kolektivem (reflektivní otázky: co se stalo, jak se cítíte?)
- vyjádření třídního učitele
- situace se objeví v zápisu, situace se poté projedná na preventivní poradě, případně s odborným garantem či na supervizi
- v případě, že dojde k trestnému činu, lektoři volají policii 158

Zásady postupu při jednání s agresivním žákem:

- jasná komunikace
- klidné a pomalé mluvení
- naslouchání a snaha o pochopení žáka
- z lektorova chování by měl být zřejmý klid a bezpečí
- udržování bezpečné vzdálenosti mezi lektorem a agresivním žákem
- ujištění se, že se žák orientuje v nastalé situaci a rozumí lektorovi
- řešení nastalé situace

13.2.2 Ozbrojený žák

V případě, že se ve třídě bude pohybovat žák, který je ozbrojen (zbraní se rozumí jakýkoliv předmět, který činí útok proti tělu důraznější – nůž, boxer, střelná zbraň), lektor postupuje takto:

- pokud lektoři zjistí přítomnost zbraně na programu, informují pracovníky školy (porušení Školního řádu).
- druhý lektor vybídne třídu k opuštění prostoru třídy.
- lektor nabídne žákovi, že si může dát nebezpečný předmět na bezpečné místo ve třídě (hlaveň střelné zbraně směrem k oknu, do zdi apod.).
- lektor přivolá pracovníka školy, který bude situaci řešit v souladu se školními dokumenty.

13.2.3 Žák se sebevražednými sklony, nebo v pozorovatelné depresi

Pokud se lektor dostane do situace, kdy žák hovoří o možné sebevraždě, snaží se s žákem navázat komunikaci (nabídne rozhovor mimo třídní kolektiv, nabídka podpory ze strany spolužáků – může si vzít s sebou kamaráda), tak aby mohl zmapovat míru jeho úmyslu, nabídnout mu pomoc při řešení jeho problému, popř. předat kontakty na specializovaná pracoviště (viz Návazné služby).

Lektor poskytne krizovou intervenci (zajištění bezpečí žáka, použití speciálních metod).

Pokud se lektor dostane do situace, kdy je svědkem pokusu o sebevraždu, přivolá Rychlou záchrannou službu (tel: 155) a poskytne žákovi první pomoc.

Druhý lektor zajistí třídní kolektiv.

13.2.4 Náhlé zdravotní potíže žáka

V případě, že se jedná o život ohrožující stav, přivolá Rychlou záchrannou službu (tel.: 155) a žákovi poskytne první pomoc.

V případě, že se jedná pouze o náhlou nevolnost, lektor předá žáka pracovníkům školy.

13.2.5 Žák pod vlivem OPL (omamné a psychotropní látky)

Pokud má lektor podezření, že je žák pod vlivem OPL (u uživatele jsou zřejmé příznaky požití OPL, např. žák naráží do věcí, padá, mluví nesouvisle nebo křičí, zvrací, nereaguje adekvátně na podněty apod.), provede s ním rozhovor, ve kterém mu sdělí své podezření. Zeptá se ho, co se děje, jak mu je a co bychom pro něj mohli udělat. Postupujeme podle bodu 13.2.4. V případě, že je žák pod vlivem OPL agresivní a ohrožuje lektory či třídní kolektiv, postupuje dle bodu 13.2.1

Lektoři provedou reflexi nastalé situace s ostatními žáky.

13.2.6 Krádeže a poškození majetku

V případě krádeže nebo poškození majetku se postupuje v souladu se Školním řádem. Vzniklá situace se reflektuje s třídním učitelem a kolektivem žáků.

13.3 Mimořádné situace

- nespolupracující žák
- žák je odmítán třídním kolektivem

13.3.1 Nespolupracující žák

Žák se nechce zúčastnit programu primární prevence.

- a) lektor vyzve žáka, aby se posadil stranou – žák má právo se programu nezúčastnit
- b) při nejbližší příležitosti (přestávka) se lektor pokusí navázat komunikaci s žákem (Co pro tebe můžu udělat?)

Žák nespolupracuje a odmítá komunikovat nebo narušuje průběh programu.

- a) dostane nabídku posadit se mimo kolektiv
- b) následuje otázka: Co pro tebe můžu udělat?
- c) druhý lektor monitoruje žáka a okolí

13.3.2 Žák odmítán třídním kolektivem

Žák je nedobrovolně vyčleněn, ačkoliv se snaží zapojit do aktivit s ostatními žáky.

Lektor provede reflexi skupiny verbální či neverbální formou. Může využít přesměrování problému na svou osobu, pozitivní rámování i individuální rozhovory.

Lektoři mohou připomenout ostatním žákům pravidla setkání (právo tu být).

13.4 Havarijní situace

Při jakékoliv havárii (plynu, vody, elektřiny) se lektori řídí pokyny školy a jejího odpovědného pracovníka.

14 Další materiály

Jako přílohu k tomuto materiálu obdrží pracovníci školy také následující materiály:

- a) Tabulka návazné péče
- b) Práva a povinnosti žáků
- c) Postup pro podávání stížností pro žáky (Jak si stěžovat).